

<https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.137>
УДК 327:339.5(477:5-15):355.01(470:477)

Олена КОППЕЛЬ

докторка історичних наук, професорка,
професорка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Київ, Україна)
helenkoppel45@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6297-5610>

Олена ПАРХОМЧУК

докторка політичних наук, професорка,
професорка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Київ, Україна)
parkhomchuk45@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6261-3580>

АДАПТАЦІЯ МОНАРХІЙ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ТРЕНДІВ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Мета полягає у вивченні та узагальненні досвіду адаптації монархій Перської затоки до глобальних трендів й у визначенні потенціалу цього досвіду для України в умовах війни та повоєнного відновлення. **Методологія.** Використано загальнонаукові методи порівняння, систематизації, узагальнення. Історичні та політологічні методи застосовуються для вивчення історії регіону, еволюції політичних режимів, їх впливу на сучасні міжнародні відносини і світову політику. **Наукова новизна.** Вперше висвітлюється досвід арабських монархій в адап-

---

Цитування: Коппель О., Пархомчук О. Адаптація монархій Перської затоки до глобальних трендів: досвід для України. *Український історичний журнал*. 2025. № 6 (585). С. 137—151. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.137>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

тації до глобальних трендів як моделі для України, зокрема стратегії диверсифікації відносин, неформальної дипломатії, технологічного прориву; розкривається специфіка балансування між геополітичними центрами; проаналізовано застосування цих підходів для посилення української енергетичної безпеки і протидії гібридним загрозам. **Основні результати.** Аргументовано, що монархії Перської затоки як центри сили нового типу успішно адаптуються до глобальних тенденцій, поєднуючи стратегічне планування, економічні реформи, соціальні програми та гнучку дипломатію для збереження стабільності й посилення впливу, розглядаючи зовнішню політику як інструмент реалізації національних інтересів, головними з яких є економічні. Враховуючи темпи технологічного розвитку, політичний вплив аравійські монархії опинились у центрі міжнародної політики та економічних відносин, претендуючи на входження до кола провідних країн, що впливають на світові політичні процеси. Вони демонструють успіхи в диверсифікації партнерств, уникненні залежності від одного полюса, активному використанні «дипломатії другого треку» із залученням недержавних організацій, бізнесу, аналітичних центрів, а також у технологічному позиціонуванні як фінансово-інвестиційних і транспортних вузлів. Цей досвід пропонує Україні практичні інструменти для глобальної інтеграції, залучення інвестицій, миротворчих ініціатив і стратегічного планування, сприяючи зміцненню позицій у регіональному та світовому контексті.

***Ключові слова:** Перська затока, аравійські монархії, Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ), глобальні тренди, адаптація до глобальних трендів, стратегічне планування, енергетична дипломатія, «дипломатія другого треку».*

Глобальні тренди визначають основні напрями еволюції сучасного світу та майбутнє людства, характеризують природу й головні тенденції політичного процесу. Впливаючи на життя світового співтовариства, вони водночас мають регіональну специфіку, яка, зокрема, відображається в новій геополітичній ролі монархій Аравійського півострова, котрі, враховуючи темпи технологічного розвитку та політичного впливу, опинились у центрі міжнародної політики й економічних відносин, претендують на входження до кола провідних середніх держав, що впливають на хід світового політичного процесу. Вони стають осередками сили нового типу, внаслідок технологічного прориву проявляючи себе як фінансово-інвестиційні, торговельні, транспортно-інфраструктурні, інформаційно-телекомунікаційні центри — як регіонального, так і глобального рівнів.

Монархії Перської затоки — Саудівська Аравія, Бахрейн, Катар, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати, Оман — поєднуючи багаті енергетичні ресурси, стратегічне географічне розташування та активну зовнішню політику є ключовими гравцями на глобальній арені. У світі, де геополітичні трансформації, технологічні революції і кліматичні зміни змінюють міжнародний порядок, ці країни демонструють гнучкість та далекоглядність. Від економічної диверсифікації (як-от амбітний план Саудівської Аравії, розрахований до 2030 р. [1], стратегії розвитку ОАЕ [2—3] тощо) до дипломатичних проривів (Авраамові угоди) монархії Перської затоки успішно адаптуються до глобальних трендів, зберігаючи політичну стабільність і посилюючи регіональний та світовий вплив. Для України, яка протистоїть викликам війни, економічної нестабільності й потребує інтеграції у світову спільноту, досвід цих країн може стати цінним орієнтиром, зокрема в контексті залучення інвестицій, гарантування енергетичної безпеки, гнучкості дипломатії.

Джерельну базу дослідження становлять офіційні документи і стратегічні програми монархій Перської затоки [4—7], які надають автентичний погляд на внутрішню політику та зовнішньополітичні пріоритети цих держав, дозволяючи аналізувати їхні адаптаційні стратегії на первинному рівні; матеріали аналітичних структур, що спеціалізуються на вивченні Близького Сходу [8], зокрема Еміратського центру політики [9], які цінні своїм регіональним експертним аналізом і фокусом на актуальних викликах (економічна диверсифікація та безпека); документи Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ), що пропонують колективний погляд на регіональну кооперацію, її вплив на глобальні тренди [10]; матеріали урядів, зовнішньополітичних відомств, аналітичних центрів інших держав, у тому числі України, США, РФ, КНР [11], які дозволяють порівняти перспективи різних акторів і виявити геополітичні взаємозв'язки; матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій [12], що забезпечують об'єктивні дані про економічні, соціальні, енергетичні аспекти глобальних трендів; праці українських і зарубіжних дослідників, котрі спеціалізуються на історії й політиці арабських монархій.

Дослідженням глобальних трендів як кардинальних напрямів розвитку людства, їх систематизацією, класифікацією та визначенням специфіки прояву у Близькосхідному регіоні займаються, зокрема, О. Коппель і О. Пархомчук. Застосований у їхніх працях комплексний підхід до ідентифікації трендів дозволяє не лише описувати глобальні процеси, але й адаптувати їх до регіональних реалій [13—16], розуміти динаміку взаємодії між глобальним і локальним рівнями, сприяючи прогнозуванню подальших змін [17].

Використано праці, в яких розглядається зовнішня та внутрішня політика країн Перської затоки [18—26]. Особливо важливими стали студії Ф. Голлідея, котрий упродовж багатьох років спеціалізується на вивченні міжнародних відносин у зазначеному регіоні [27—31]. Розвідки, присвячені сучасним політичним процесам і традиціям, цінні своєю актуальністю й емпіричними даними, що дозволяють аналізувати поточні трансформації [18—21, 24, 32—39]. Особливу групу джерел становлять дослідження відносин арабських монархій із провідними міжнародними акторами, де розкривається геополітична динаміка та вплив зовнішніх факторів на регіональну адаптацію [11, 19—20, 32—34].

Відносини України з монархіями Перської затоки представлено у працях О. Коппель [40], Р. Петюра [41], М. Субха [42], О. Коппель і В. Федяніна [43], О. Коппель та Д. Карвацького [44], Н. Новицької [45]. У студіях цих авторів поєднано академічний аналіз із дипломатичним досвідом, практичним виміром, що допомагає оцінити потенціал двосторонніх відносин і можливості для нашої країни. Позицію арабських монархій щодо поточної російсько-української війни та її вплив на відносини з Україною аналізує В. Федянін [46—47], Г. Перепелиця й Н. Новицька [48].

Із західних фахівців слід згадати К. Ульриксена, котрий аналізує інтеграцію арабських монархій у глобальну систему влади та економіки, підкреслює їх адаптацію до мультиполярного світу через прагматичну зовнішню політику й інвестиції [49]. К. Девідсон фокусується на внутрішніх вразливостях «рентних

режимів» і перспективах їх трансформації під тиском соціально-економічних викликів [50], а також на геоekonomічних зв'язках країн регіону в межах Азійського континенту [51]. М. Камрава акцентує на ролі регіональних конфліктів [52], а Ч. Б'янку розглядає перспективи розвитку після «Арабської весни» і проблеми безпеки держав Перської затоки [53—54], що є цінним у контексті вивчення регіональних трансформацій для порівняння з Україною. Водночас комплексні дослідження стратегій адаптації монархій регіону до глобальних трендів у контексті можливостей використання їх досвіду для нашої країни досі відсутні.

Геополітичний контекст

Монархії Перської затоки займають унікальне місце у системі міжнародних відносин завдяки своїм економічним ресурсам, стратегічному розташуванню та активній зовнішній політиці. Володіючи приблизно двома третинами світових розвіданих запасів нафти та значними резервами природного газу, вони відіграють ключову роль на глобальних енергетичних ринках, впливаючи не тільки на економічну, але й політичну стабільність багатьох країн. Розташування на перехресті торговельних шляхів між Європою, Азією, Африкою робить регіон стратегічно важливим для міжнародної безпеки й торгівлі. Ормузька протока, через яку проходить до 20 % світового експорту нафти, перебуває під контролем країн РСАДПЗ, що посилює їхній геополітичний вплив.

Політична стабільність монархій Перської затоки є ще одним важливим аспектом успіху. На відміну від багатьох країн Близького Сходу, що зазнали потрясінь під час «Арабської весни», ці держави зберегли внутрішню стабільність завдяки поєднанню економічних реформ, соціальних програм і гнучкої дипломатії. Наприклад, Саудівська Аравія та ОАЕ інвестують значні кошти у соціальну інфраструктуру та молодіжні програми, що допомогло знизити протестний потенціал. Водночас вони використовують дипломатичні інструменти, щоб нейтралізувати регіональні загрози, як-от вплив Ірану чи нестабільність в Ємені.

Згадані держави демонструють високу здатність адаптуватися до глобальних трендів, використовуючи дипломатію та стратегічне планування для зміцнення своїх позицій у світі. Модернізаційну програму Саудівської Аравії розробила Рада з економічних питань і питань розвитку, очолювана спадкоємним принцом. Акцентується на трьох провідних темах: активне суспільство, процвітаюча економіка, амбітна держава. В розділі «Активне суспільство» визначено основи національної ідентичності з акцентом на важливості ісламських цінностей. Констатується, що іслам слугує основою саудівських законів, рішень, дій і цілей. Особливий наголос зроблено також на підтриманні арабської мови. В галузі соціальної політики значну увагу приділено ефективності управління та соціальній відповідальності для формування суспільства, що насолоджуватиметься якісним життям. Безпека людини проголошується одним із важливих стовпів політики Саудівської Аравії. Для створення процвітаючої економіки передбачається розвиток освіти, підприємницької діяльності, диверсифікація, перетворення державного інвестиційного

фонду на найбільший суверенний фонд у світі, запуск перспективних секторів, розвиток цифрової інфраструктури, довготермінових партнерств із сусідніми та дружніми країнами для передачі знань і торгівлі, участь у великих міжнародних компаніях для максимізації саудівських інвестиційних можливостей, розвиток виробничого сектору, туризму, технологій і т. д. [1].

Не менш амбітні плани сформульовано у затвердженій керівництвом ОАЕ 5 вересня 2021 р., напередодні відзначення 50-ї річниці створення держави, стратегії розвитку «Принципи 50». Головною метою проголошується розбудова найбільш динамічної економіки у світі. При цьому акцентується, що зовнішня політика країни — це інструмент на службі вищих національних інтересів, головними з яких виступають економічні [3].

Таким чином, у контексті швидких змін у міжнародних відносинах, на енергетичних ринках і в технологічній сфері ці країни успішно реформують свої зовнішньополітичні та економічні стратегії. Їхній досвід в енергетичній дипломатії, глобальній інтеграції, миротворчих ініціативах, технологічному позиціонуванні пропонує цінні уроки для країн, що прагнуть посилити свій міжнародний вплив, зокрема для України.

Монархії Перської затоки активно просувають себе як центри інновацій, що є частиною їхньої зовнішньої політики. ОАЕ інвестують у штучний інтелект і «розумні міста». У 2021 р. Емірати запустили першу в арабському світі місію на Марс, що стало не лише науковим, а й дипломатичним досягненням, підкресливши амбіції на глобальній арені. Катар та ОАЕ також активно співпрацюють із міжнародними технологічними гігантами, залучаючи інвестиції в ІТ-сектор. Ці ініціативи не лише диверсифікують економіку, а й створюють імідж прогресивних держав, здатних конкурувати в технологічній сфері.

Країни Перської затоки змагаються за залучення міжнародних компаній і стартапів. ОАЕ й Саудівська Аравія створюють технопарки та інвестують у штучний інтелект, блокчейн і космічні програми. Кувейт є дипломатичним і гуманітарним лідером регіону, вагомим донором фінансової й гуманітарної допомоги. Катар проектує свій імідж за кордоном завдяки інвестиційному фонду — Катарській інвестиційній раді, каналу новин «Аль-Джазіра» («Al Jazeera»), а також шляхом відкриття посольств на п'яти континентах і широкій мережі маршрутів авіакомпанії «Катар ейрвейс» («Qatar Airways»), що очолює рейтинг п'яти найкращих авіакомпаній світу. Власний бренд засобу масової інформації — державний канал «Аль-Джазіра» — транслюється у понад 100 країнах, його популярність порівняна з CNN та BBC. Катар активно вкладає в освітні та дослідницькі ініціативи, намагаючись стати центром науки й технологій.

Конкуренція в регіоні обумовлена спробами кожної країни зайняти провідну роль у ключових галузях економіки та геополітики. Регіональна конкуренція створює як виклики, так і можливості для партнерів, готових запропонувати технології, ресурси чи інвестиції, зокрема для України.

В енергетичній дипломатії країни Перської затоки гнучко реагують на глобальний перехід до низьковуглецевої економіки, зберігаючи при цьому лідерство

на енергетичних ринках. Саудівська Аравія, наприклад, через програму «Vision 2030» [1] інвестує в сонячну та вітрову енергію, прагнучи до 2030 р. виробляти 50 % електроенергії з відновлювальних джерел. ОАЕ реалізують масштабні проекти, такі, як одна з найбільших у світі сонячна електростанція, що підкреслює амбіції країни стати лідером у «зеленій енергетиці». Водночас держави РСАДПЗ залишаються ключовими гравцями в ОПЕС+, впливаючи на світові ціни на нафту та газ. Участь їх у міжнародних організаціях (як МАГАТЕ та ін.) зміцнює їхній авторитет у глобальних енергетичних дискусіях. Ця стратегія дозволяє монархіям не лише зберігати економічний вплив, а й формувати імідж відповідальних гравців у боротьбі зі зміною клімату.

На міжнародній арені монархії Перської затоки демонструють майстерність балансування між співпрацею з різними геополітичними центрами, реалізують стратегію диверсифікації відносин зі стратегічними партнерами, уникаючи залежності від одного. Саудівська Аравія входить до «Групи двадцяти», ОАЕ ввійшла до БРІКС. Країни регіону підтримують стратегічне партнерство й тісні зв'язки зі США, які залишаються ключовим гарантом безпеки, водночас розширюючи стратегічне партнерство та економічну співпрацю з КНР, зокрема через ініціативу «Один пояс, один шлях», а також співпрацю з РФ (у військово-технічній сфері). Відносини з ЄС зосереджені на торгівлі, енергетиці, регіональній безпеці.

Монархії Перської затоки активно інвестують в економіки країн Азії, Африки, Європи, зміцнюючи свій вплив як глобальних фінансових центрів. Прикладом слугують вкладення суверенних фондів ОАЕ в технологічні компанії та інфраструктурні проекти по всьому світу. У 2020 р. Емірати й Бахрейн підписали Авраамові угоди, нормалізувавши відносини з Ізраїлем, що стало дипломатичним проривом і відкрило нові можливості для торгівлі, технологічної співпраці [5]. Катар своєю чергою підтримує зв'язки з Туреччиною та Іраном, демонструючи гнучкість у регіональній політиці. Особливістю позиції Бахрейну, країни зі значною часткою шиїтського населення та правлячою сунітською династією, є прагнення до підтримки Заходу, зокрема США, та Саудівської Аравії й максимальне дистанціювання від Ірану у справі регіональної безпеки. Такий багатосторонній підхід дозволяє зміцнювати економічну, політичну вагу, уникаючи залежності від одного глобального партнера.

Країни РСАДПЗ активно використовують неформальну дипломатію («дипломатію другого треку»), залучаючи недержавні організації, аналітичні центри та бізнес-лідерів до переговорів у міжнародних конфліктах. Наприклад, Катар зарекомендував себе як ефективний посередник щодо Афганістану, Ємену, Лівії. ОАЕ долучилися до нормалізації відносин з Ізраїлем 2020 р., що змінило геополітичний ландшафт Близького Сходу [26]. Відомий своєю нейтральною позицією Оман сприяв діалогу між Іраном і західними країнами щодо ядерної угоди. Ці ініціативи підкреслюють здатність монархій використовувати дипломатію для стабілізації регіону та зміцнення власного впливу. Україна може адаптувати цей підхід, залучаючи недержавних акторів для просування мирних ініціатив і співпраці з країнами Глобального Півдня, включаючи РСАДПЗ.

Для гарантування безпеки Перської затоки монархії створюють регіональні альянси, такі, як РСАДПЗ, метою якої є сприяння політичній, економічній та безпековій співпраці між країнами-членами, координація питань торгівлі, спільного ринку та військової безпеки та протидія загрозам, як-от регіональній нестабільності чи гібридним викликам. У цьому плані досвід аравійських монархій у створенні регіонального альянсу для координації питань безпеки та економіки може бути використаний Україною, враховуючи потенціал нашої країни стати лідером східноєвропейського блоку для протидії гібридним загрозам.

Монархії відіграють ключову роль у Лізі арабських держав — організації, спрямованій на забезпечення єдності арабських країн, а також беруть активну участь у вирішенні регіональних конфліктів (Ємен, Сирія, Лівія) та впливають на ухвалення рішень ліги. В Організації ісламського співробітництва, яка займається питаннями захисту мусульманських спільнот, гуманітарною допомогою та протидією ісламофобії на міжнародному рівні, ключову роль відіграє Саудівська Аравія як центр ісламського світу та Батьківщина ісламу.

Особливо важливий для України аналіз досвіду культурно-дипломатичних проєктів, зокрема міжрелігійного діалогу аравійських монархій. Наприклад, у березні 2023 р. в Абу-Дабі (ОАЕ) було відкрито міжрелігійний комплекс «Дім родини Авраама» на честь біблійного праотця арабів та євреїв, на вчення якого спираються основні світові релігії — юдаїзм, християнство й іслам. Тут розташувалися одночасно християнська церква, мечеть і синагога [55]. Ці та інші ініціативи демонструють здатність монархій адаптуватися до нових реалій, використовуючи дипломатію для зміцнення власних позицій.

Можливості використання Україною досвіду адаптації монархій Перської затоки до глобальних трендів

Упродовж другої половини ХХ ст., зокрема з 1960-х до 1990-х рр., монархії Перської затоки пройшли різку трансформацію від традиційних племінних утворень до провідних глобальних гравців. Цей хронологічний період розпочався з послаблення позицій Великобританії, а згодом і її рішення щодо виведення своїх збройних сил «на схід від Суєцу», хвилі незалежності (Кувейт у 1961 р., Оман у 1970 р., Бахрейн, Катар та ОАЕ у 1971 р.), що збіглося зі зростанням видобутку нафти, який досягає піку після кризи 1973 р., коли країни-члени ОПЕК різко підвищили ціну, згодом накопичивши колосальні багатства. Це дозволило їм інвестувати в розвиток інфраструктури, диверсифікувати економіку через суверенні фонди та посилити геополітичний вплив, перетворившись із периферійних держав на ключових гравців у світовій енергетиці, фінансах та регіональній стабільності.

Глобальні тренди, які формували економічне та геополітичне «диво» монархій Перської затоки в 1960—1990-х рр., включали, крім хвилі деколонізації та нафтового буму, ще й «холодну війну» з її геостратегічними альянсами («нафта за безпеку» з США), регіональні конфлікти (арабо-ізраїльські, ірано-іракська війни,

кувейтська криза 1990—1991 рр.), світову фінансову лібералізацію 1980-х рр., яка полегшила створення суверенних фондів й залучення іноземних інвестицій. Ці тренди взаємодіяли з внутрішніми реформами, прискорюючи перехід монархій Перської затоки до статусу глобальних гравців.

У XXI ст. їхня роль визначається такими ключовими трендами, як енергетична трансформація з декарбонізацією та відновлюваними джерелами («зелений водень» в ОАЕ та Саудівській Аравії), що прискорює диверсифікацію; геоелектрична конкуренція в «новому Шовковому шляху»; гібридні загрози безпеці (кібератаки, єменський / іранський фактори), які посилюють альянси з США та нормалізацію з Ізраїлем; цифрова революція та штучним інтелектом, «м'яка сила» [55—56].

Досвід монархій Перської затоки в адаптації до глобальних трендів, від енергетичних трансформацій до дипломатичних проривів і складних дипломатичних ігор, демонструє, як стратегічне планування та гнучкість можуть посилити позиції держави у світі. Цей досвід може запропонувати Україні цінні уроки для формування ефективної зовнішньої політики, зміцнення міжнародного авторитету та залучення ресурсів для відбудови. У контексті війни, економічних викликів і потреби повоєнного відновлення наша країна може запозичити стратегії членів РСАДПЗ у сферах енергетичної безпеки, дипломатичної гнучкості, економічної співпраці та безпекового партнерства.

Монархії Перської затоки демонструють, як можна поєднувати традиційні енергетичні ресурси з інвестиціями у «зелену економіку», що є важливим для України. ОАЕ та Саудівська Аравія активно розвивають сонячну й вітрову енергетику, водночас залишаючись ключовими експортерами нафти та газу через ОПЕК+. Україна, яка втратила значну частину енергетичної інфраструктури через війну, може розглядати країни РСАДПЗ як потенційних постачальників скрапленого природного газу, зокрема через термінали в Європі. Катар, один із найбільших експортерів СПГ, міг би стати партнером для забезпечення стабільних поставок. Крім того, досвід ОАЕ у створенні масштабних проєктів відновлювальної енергії може надихнути Україну на залучення іноземних інвестицій у власний «зелений сектор».

Дипломатична гнучкість і майстерність монархій Перської затоки в балансуванні між великими геополітичними гравцями є цінним прикладом для нас. Україна, яка залежить від підтримки Заходу, може перейняти цей багатосторонній підхід, розширюючи діалог із країнами Глобального Півдня, зокрема з РСАДПЗ. Київ міг би активізувати участь у міжнародних платформах, таких, як ООН чи «Група двадцяти» (як запрошена сторона), щоб просувати свої інтереси та залучати нових партнерів. Досвід Катару як посередника в конфліктах може бути корисним у контексті миротворчих ініціатив, особливо щодо переговорів із залученням нейтральних країн.

Що стосується економічної дипломатії, то монархії Перської затоки є одними з найбільших інвесторів у світі завдяки своїм суверенним фондам, і Україна може використати це для залучення капіталу. Наприклад, суверенні фонди ОАЕ вкладають у технології, інфраструктуру та нерухомість по всьому світу. Україна могла б активізувати економічну дипломатію, пропонуючи інвестиційні можливості

в аграрний сектор, IT чи логістику. Наша країна може збільшити експорт зерна, продовольства та IT-послуг до ОАЕ чи Катару, де зростає попит на ці товари. Укладання угод про уникнення подвійного оподаткування чи створення спільних економічних комісій, як це роблять монархії з іншими країнами, могло б сприяти залученню інвестицій у повоєнну відбудову.

В галузі безпеки монархії Перської затоки мають досвід протидії гібридним загрозам, таким, як кібератаки чи дезінформація, що є актуальним для України. ОАЕ, наприклад, інвестують у кібербезпеку, співпрацюючи з міжнародними компаніями (як «Майкрософт»). Україна могла б перейняти цей досвід, розвиваючи спільні проекти з країнами РСАДПЗ у сфері кіберзахисту критичної інфраструктури, на зразок створення спільного українсько-арабського «кіберхабу» для обміну досвідом у протидії кібератакам, що є особливо актуальним зараз.

Крім того, країни Перської затоки беруть участь у міжнародних безпекових ініціативах — як боротьба з тероризмом чи піратством у регіоні. Україна могла б запропонувати обмін досвідом у протидії гібридній агресії, що зміцнило б її позиції як партнера у глобальній безпеці. Перспективним напрямом може стати співпраця у сфері військових технологій чи безпілотних систем.

Гнучка дипломатія, стратегічна економічна співпраця та фокус на енергетичній і безпековій стійкості можуть допомогти Україні не лише вистояти в умовах війни, а й вибудувати міцні міжнародні позиції. Активізація зв'язків із монархіями Перської затоки може стати одним із ключів до повоєнного відновлення та інтеграції у глобальну спільноту.

Варто відзначити, що Україна вже успішно запозичила певні елементи цього досвіду, що демонструє практичну застосовність моделі арабських монархій. Зокрема під час візиту української делегації до Саудівської Аравії в лютому 2025 р. було підписано меморандуми про залучення саудівського бізнесу до відбудови української інфраструктури, що вже реалізуються через тендери на відновлення портів і доріг, подібно до моделі Кувейту після агресії Іраку в 1990 р. [57] Це сприяє посиленню геополітичної стійкості України, формуючи альянси на зразок «енергія за безпеку» монархій зі США. Інвестиції з країн Перської затоки стимулюють нашу економіку, дають доступ до технологій і ринків. У лютому 2025 р. Україна уклала угоду про всеосяжне економічне партнерство з ОАЕ, яку було оцінено як історичну подію, адже йдеться про першу угоду у найбільш економічно просунутому регіоні Близького Сходу. Це не просто угода між двома країнами, це вихід на глобальний ринок [58].

Досвід монархій Перської затоки, які успішно адаптуються до глобальних трендів, пропонує Україні цінні уроки, але їх застосування стикається з низкою серйозних викликів. Відмінності в політичних системах, економічних можливостях, геополітичному контексті та наслідки війни створюють бар'єри для прямого перенесення стратегій країн РСАДПЗ на український ґрунт. Розуміння цих обмежень є ключовим для адаптації отриманих уроків до реалій України, яка прагне зміцнити свою зовнішню політику та забезпечити повоєнне відновлення.

Монархії Перської затоки — це авторитарні системи з централізованою владою, що дозволяє швидко ухвалювати рішення та реалізовувати масштабні

реформи. Україна натомість демократична держава. Демократична система хоч і забезпечує ширшу суспільну підтримку, проте може вповільнювати реалізацію амбітних стратегій, особливо в умовах війни. Залучення іноземних інвестицій, як це роблять ОАЕ через суверенні фонди, вимагає від України стабільної законодавчої бази та боротьби з корупцією, що залишається значним викликом. Політична нестабільність і часті зміни пріоритетів можуть ускладнити впровадження довгострокових стратегій, подібних до тих, що застосовують монархії.

На відміну від країн Перської затоки, які діють у відносно стабільному регіональному контексті, Україна перебуває в умовах повномасштабної війни, що створює унікальні виклики. Руйнування інфраструктури, зокрема енергетичної, обмежує можливості для швидкого впровадження «зелених технологій» чи масштабних інвестиційних проєктів. Якщо Саудівська Аравія чи інші держави можуть інвестувати мільярди у сонячну енергію, Україна змушена спрямовувати ресурси на оборону та відновлення базових систем. Геополітична залежність від підтримки Заходу також обмежує дипломатичну гнучкість України порівняно з країнами РСАДПЗ, які вільно балансують між США, КНР та іншими гравцями. Війна ускладнює залучення інвесторів із Перської затоки, оскільки ризики для капіталу залишаються високими.

Економічні ресурси монархій Перської затоки, які базуються на прибутках від нафти та газу, контрастують з обмеженими фінансовими можливостями України. Суверенні фонди ОАЕ чи Катару дозволяють інвестувати у глобальні проєкти, натомість Україна залежить від міжнародної допомоги і кредитів, що обмежує можливості для масштабних реформ чи інвестицій у нові сектори (як ІТ чи відновлювальна енергетика). Для розширення торгівлі з країнами РСАДПЗ потрібні значні зусилля в економічній дипломатії, включаючи укладання нових торговельних угод і просування українських товарів (зерно чи ІТ-послуги) на ринки Перської затоки.

Досвід монархій, як-от посередницька роль Катару чи технологічна дипломатія ОАЕ, потребує адаптації до українських умов. Україна не може безпосередньо відтворити модель Катару як посередника в міжнародних конфліктах через власну залученість у війну, але може використовувати нейтральні платформи для просування мирних ініціатив. ОАЕ успішно розвивають імідж технологічного хаба. Натомість Україна потребує часу та ресурсів для створення подібної екосистеми, враховуючи руйнування інфраструктури та відтік кваліфікованих кадрів. Крім того, культурні й історичні відмінності ускладнюють пряме перенесення моделей, адже монархії спираються на традиційні суспільні структури, тоді як Україна має більш різноманітне та динамічне суспільство.

Ці виклики не означають, що досвід монархій Перської затоки недосяжний для нашої країни. Навпаки, розуміння цих обмежень дозволяє розробити реалістичні стратегії, які враховуватимуть особливості українського контексту. Наприклад, фокус на поступовій економічній дипломатії, співпраці в енергетиці чи обміні досвідом у кібербезпеці можуть стати першими кроками до використання цих уроків для зміцнення позицій України на міжнародній арені.

* * *

Монархії Перської затоки демонструють, як стратегічна адаптація до глобальних трендів може зміцнити позиції держави на міжнародній арені. Цей досвід є джерелом уроків для України. Стратегії в енергетичній дипломатії, гнучкому балансуванні між світовими державами, миротворчих ініціативах і технологічному позиціонуванні демонструють, як невеликі за населенням країни можуть досягати глобального впливу. Для України в нинішніх умовах ці приклади пропонують практичні ідеї для зміцнення зовнішньої політики. Співпраця з країнами РСАДПЗ у сфері енергетичної безпеки, залучення інвестицій через економічну дипломатію та обмін досвідом у протидії гібридним загрозам можуть стати основою для повоєнного відновлення. Активізація діалогу з регіоном Перської затоки відкриває шлях до інтеграції у глобальну спільноту та зміцнення міжнародних позицій України.

Катар й Оман активно використовують неформальну дипломатію, залучаючи недержавні організації, аналітичні центри та бізнес-лідерів до переговорів у конфліктах. Україна може адаптувати цей підхід для просування мирних ініціатив і співпраці з країнами Глобального Півдня, включаючи РСАДПЗ. «Дипломатія другого треку» монархій Перської затоки надає можливість її потенційного застосування для України в мирних переговорах і створення міжнародного іміджу через інноваційні ініціативи. Зокрема перспективною видається ідея створення Українського форуму миру та інновацій, натхненного форматом Дубай-Експо. Форум міг би об'єднати дипломатів, бізнес-лідерів, IT-стартапи та громадські організації. Він міг би стати стратегічним інструментом для повоєнної відбудови та інтеграції України у глобальну спільноту, платформою для неформальних переговорів, презентації українських технологічних й аграрних проєктів та залучення інвестицій від суверенних фондів монархій Перської затоки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Saudu Vision 2030. URL: <https://www.vision2030.gov.sa/en> (дата звернення: 11.06.2025).
2. We the UAE 2031. URL: <https://u.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/strategies-plans-and-visions/innovation-and-future-shaping/we-the-uae-2031-vision> (дата звернення: 08.05.2025).
3. The principles of the 50. URL: <https://u.ae/en/about-the-uae/uae-in-the-future/the-principles-of-the-50> (дата звернення: 11.07.2025).
4. Document on Human Fraternity. URL: <https://www.forhumanfraternity.org/document-on-human-fraternity/> (дата звернення: 22.05.2025).
5. Full text of the Abraham Accords and agreements between Israel and the United Arab Emirates / Bahrain. URL: <https://edition.cnn.com/2020/09/15/politics/israel-uae-abraham-accords-documents/index.html> (дата звернення: 23.06.2025).
6. Ministry of foreign affairs of Saudi Arabia. Ministry of foreign affairs. URL: <https://www.mofa.gov.sa/en/Pages/default.aspx> (дата звернення: 11.06.2025).
7. Abrahamic Family House. URL: <https://www.abrahamicfamilyhouse.ac/about-us> (дата звернення: 22.05.2025).
8. Congressional research service. The United Arab Emirates (UAE): Issues for U.S. Policy. 2025. URL: https://www.congress.gov/crs_external_products/RS/PDF/RS21852/RS21852_154.pdf (дата звернення: 14.07.2025).

9. The world Factbook. Explore all countries — United Arab Emirates. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/united-arab-emirates/> (дата звернення: 10.08.2025).
10. The official site of Gulf Cooperation Council. URL: <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/Pages/default.aspx> (дата звернення: 27.06.2025).
11. Implications of Russia's Activities in the Middle East and North Africa Region for U.S. Strategy and Interests. URL: https://nonproliferation.org/wp-content/uploads/2021/12/op541221_implications_russia.pdf (дата звернення: 27.06.2025).
12. League of Arab States. URL: <https://www.arableagueonline.org> (дата звернення: 05.07.2025).
13. Koppel, O. & Parkhomchuk, O. Megatrends of the world politics. *Economic Annals-XXI*. 2021. 192(7-8(2)): 4-14.
14. Koppel, O.A. Hlobalni trendy svitovoi polityky. *Rehionalni studii*. 2020. 20: 109-114 [in Ukrainian].
[Коппель О.А. Глобальні тренди світової політики. *Регіональні студії*. Вип. 20. Ужгород, 2020. С. 109—114].
15. Koppel, O.A. & Parkhomchuk, O.S. Hlobalna polityka: retrospektyvnyi i prohnostychnyi dyskurs. *Aktualni problemy filosofii i sotsiologii*. 2022. 39: 142-146 [in Ukrainian].
[Коппель О.А., Пархомчук О.С. Глобальна політика: ретроспективний і прогностичний дискурс. *Актуальні проблеми філософії і соціології*. Вип. 39. Одеса, 2022. С. 142—146].
16. Koppel, O.A. & Parkhomchuk, O.S. Mehatrendy hlobalnoho rozvytku. *Visnyk KNU imeni Tarasa Shevchenka. Mizhnarodni vidnosyny*. 2022. 56, 1: 10-15 [in Ukrainian].
[Коппель О.А., Пархомчук О.С. Мегатренди глобального розвитку. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. Т. 56, № 1. Київ, 2022. С. 10—15].
17. Koppel, O.A. & Parkhomchuk, O.S. Mehatrendy v Blyzskokhkidnomu rehioni. *Aktualni problemy mizhnarodnih vidnosyn*. 2020. 143: 4-14 [in Ukrainian].
[Коппель О.А., Пархомчук О.С. Мегатренди в Близькосхідному регіоні. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 143. Київ, 2020. С. 4—14].
18. Quandt, W. Saudi Arabia in the 1980's. *Foreign Policy, Security and Oil*. Washington, 1981. 332 p.
19. Gause, F. Understanding the Gulf States. *Democracy: A Journal of Ideas*. 2015. 36.
20. Gause, F. Should We Stay or Should we Go? *The United States and the Middle East. Survival Journal*. 2019. 61(5): 7-24.
21. Gause, F. The Kingdom and the power. How to salvage the US-Saudi relationship. *Foreign Affairs*. 2023. January/February.
22. Al-Suwaidi, J. United Arab Emirates Society in the Twenty-First Century: Issues and Challenges in a Changing World. United Arab Emirates, 2018.
23. Al-Suwaidi, K. The UAE After the Arab Spring: Strategy for Survival. URL: <https://dokumen.pub/the-uae-after-the-arab-spring-strategy-for-survival-9780755648030-9780755648061-9780755648047.html> (дата звернення: 10.06.2025).
24. Al-Ketbi, E. The UAE Power-Building Model and Foreign Policy Shifts, Emirates Policy Center. Abu Dhabi, 2021.
25. Koppel, O.A. & Parkhomchuk, O.S. Vplyv rekonfiguratsii blyzskokhkidnoi pidsystemy na mizhnarodni vidnosyny (bezpekovi aspekt). *Skhidnyi svit*. 2024. 1: 119-131 [in Ukrainian].
[Коппель О.А., Пархомчук О.С. Вплив реконфігурації близькосхідної підсистеми на міжнародні відносини (безпековий аспект). *Східний світ*. 2024. № 1. С. 119—131].
26. Fedianin, V. Avraamovi uhody yak znakova podiia zovnishnoi polityky Obiednanykh Arabskykh Emirativ. *Hrani*. 2021. 24, 7-8: 87-97 [in Ukrainian].
[Федянін В. Авраамові угоди як знакова подія зовнішньої політики Об'єднаних Арабських Еміратів. *Грані*. Т. 24, № 7-8. Дніпро, 2021. С. 87—97].

27. Halliday, F. *The Middle East in International Relations. Power, Politics, and Ideology*. Cambridge University Press, 2017. 374 p.
28. Halliday, F. *Arabia without Sultans*. London: Penguin Books, 1975. 527 p.
29. Halliday, F. *Iran: Dictatorship and development*. London: Penguin Books, 1973. 352 p.
30. Halliday, F. *Arabia Without Sultans*. London: Penguin Books, 1974.
31. Halliday, F. *Revolution and foreign policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
32. Cordesman, A. *The Gulf and the Search for Strategic Stability: Saudi Arabia, the Military Balance in the Gulf, and Trends in the Arab-Israeli Military Balance*. Westview Press, Boulder, Colorado, 1984.
33. Cordesman, A. *Western Strategic Interests in Saudi Arabia*. London, 1987.
34. Cordesman, A. *The Gulf and the West*. Westview Press, Colorado, 1988.
35. Cordesman, A. *US Forces in the Middle East: Resources and Capabilities*. Westview Press, Colorado, 1997.
36. Cordesman, A. *Iran and the May 12th Deadline: Finding Winning Compromises*. URL: <https://www.csis.org/analysis/iran-and-may-12th-deadline-finding-winning-compromises> (дата звернення: 02.07.2025).
37. Ramazani, R. *Iran's Foreign Policy*. Charlottesville: Univ. press of Virginia, 1975. 507 p.
38. Ramazani, R. *Revolutionary Iran*. Charlottesville: Univ. press of Virginia, 1975. 609 p.
39. Ramazani, R. *The Gulf Cooperation Council*. Charlottesville: Univ. press of Virginia, 1975. 289 p.
40. Koppel, O. *Perska zatoka: problema bezpeky v 80-ti — 90-ti rr*. Kyiv, 1998 [in Ukrainian]. [Коппель О. Перська затока: проблема безпеки в 80-ті — 90-ті рр. Київ, 1998. 200 с.].
41. Petiur, R.K. *Rehion Blyzkocho ta Serednoho Skhodu v zovnishnii politytsi Ukrainy* (Extended abstract of Candidate's thesis in political science). Kyiv, 2007 [in Ukrainian]. [Петюрь Р.К. Регіон Близького та Середнього Сходу в зовнішній політиці України: дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.04. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2007].
42. Subkh, M.A. *Transformatsiini protsesy v krainakh Rady spivrobotnytstva arabskykh derzhav Zatoky v umovakh hlobalizatsii (2001—2010)* (Ph D thesis in history). Kyiv, 2015 [in Ukrainian]. [Субх М.А. Трансформаційні процеси в країнах Ради співробітництва арабських держав Затоки в умовах глобалізації (2001—2010 рр.): дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.02. Дипломатична академія України при МЗС України. Київ, 2015].
43. Koppel, O.A. & Fedianin, V.O. *The foreign policy strategy of the UAE in the context of Ukrainian-Emirati relations*. *Global Journals of Human-Social Science*. 2022. 22.
44. Koppel, O. & Karvatskyi, D. *Osoblyvosti vzaiemodii Ukrainy z monarkhiiamy Perskoi zatoky u konteksti posylennia bezpekovykh vyklykiv*. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2024. 159 [in Ukrainian]. [Коппель О., Карвацький Д. Особливості взаємодії України з монархіями Перської затоки у контексті посилення безпекових викликів. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 159. Київ, 2024].
45. Novytska, N. *Monarkhii Perskoi zatoky u borotbi za Afryku: myrni ta humanitarni initsiatyvy, bezpeka i investytsii*. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriia Politychni nauky*. 2023. 20 [in Ukrainian]. [Новицька Н. Монархії Перської затоки у боротьбі за Африку: мирні та гуманітарні ініціативи, безпека й інвестиції. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. Вип. 20. Київ, 2019].
46. Fedianin, V. *Vidnosyny Ukraina — OAE u period pislia "Arabskoi vesny"*. *Politykus*. 2022. 1: 158-168. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-1.26> [in Ukrainian]. [Федянін В. Відносини Україна — ОАЕ у період після «Арабської весни». *Політикус*. 2022. № 1. С. 158—168. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-1.26>].

47. Fedianin V. Pozytyisia OAE po vidnoshenniu do povnomasshtabnoi ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. *Politykus*. 2022. 2: 109-117 [in Ukrainian].
[Федянін В. Позиція ОАЕ по відношенню до повномасштабної агресії Російської Федерації проти України. *Політикус*. 2022. № 2. С. 109—117].
48. Perepelytsia, H. & Novytska, N. Vplyv ahresii RF proty Ukrainy na bezpekovе stanovyshche derzhav Perskoi zatoky. *Ukraina dyplomatychna*. 2022. 23: 306-314 [in Ukrainian].
[Перепелиця Г., Новицька Н. Вплив агресії РФ проти України на безпекове становище держав Перської затоки. *Україна дипломатична*. Вип. 23. Київ, 2022. С. 306—314].
49. Ulrichsen, K.C. *The Gulf States in International Political Economy*. Palgrave Macmillan, 2016.
50. Davidson, C.M. *After the Sheikhs: The Coming Collapse of the Gulf Monarchies*. Oxford University Press, 2013.
51. Davidson, C.M. *The Persian Gulf and Pacific Asia: From Indifference to Interdependence*. Hurst Publishers, 2010.
52. Kamrava, M. *The International Politics of the Persian Gulf*. Syracuse University Press, 2011.
53. Bianco, C. *The Fight for Survival: Threat Perceptions in the Countries of the Gulf Cooperation Council after the Arab Uprisings* (Ph D Thesis). University of Exeter, 2016.
54. Bianco, C. & Stansfield, G. *The Intra-Gulf Cooperation Council (GCC) Crisis: An Historical Perspective*. Stiftung Wissenschaft und Politik Commentary, 2018.
55. Abrahamiс Family House. URL: <https://www.abrahamifamilyhouse.ae/about-us> (дата звернення: 11.07.2025).
56. Kamrava, M. (Ed.). *Routledge Handbook of Persian Gulf Politics*. Routledge, 2020.
57. Ukraina provela naibilshu zustrich iz pryvatnym sektorom Saudivskoi Aravii z pochatku povnomasshtabnoho vtorhnennia. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-provela-naibilshu-zustrich-iz-pryvatnym-sektorom-saudivskoi-aravii-z-pochatku-povnomasshtabnoho-vtorhnennia> [in Ukrainian].
[Україна провела найбільшу зустріч із приватним сектором Саудівської Аравії з початку повномасштабного вторгнення. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-provela-naibilshu-zustrich-iz-pryvatnym-sektorom-saudivskoi-aravii-z-pochatku-povnomasshtabnoho-vtorhnennia> (дата звернення: 24.09.2025)].
58. Ukraina ta Obiednani Arabski Emiraty (OAE) uklaly uhodu pro vseosiazhne ekonomichne partnerstvo. *Uriadovyi kurier*. 24.09.2025. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/ukrayinata-obyednani-arabski-emirati-oae-uklali-u/> [in Ukrainian].
[Україна та Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) уклали угоду про всеосяжне економічне партнерство. *Урядовий кур'єр*. 24.09.2025. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/ukrayinata-obyednani-arabski-emirati-oae-uklali-u/> (дата звернення: 24.09.2025)].

Надійшла / Received 30.09.2025

Olena KOPPEL

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History), Professor,
Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy,
Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

helenkoppel45@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6297-5610>

Olena PARKHOMCHUK

Doctor of Political Sciences (Dr. Hab. in Political Sciences), Professor,
Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy,
Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

parkhomchuk45@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6261-3580>

ADAPTATION OF THE PERSIAN
GULF MONARCHIES TO GLOBAL TRENDS:
EXPERIENCE FOR UKRAINE

The purpose is to study and generalize the experience of the Persian Gulf monarchies in adapting to global trends based on the analysis of their key strategies and to determine the potential of this experience for Ukraine in the conditions of war and post-war recovery. **Methodology.** General scientific methods of comparison, systematization, and generalization are used. Historical and political science methods are used to study the history of the region, the evolution of political regimes, and their influence on modern international relations and world politics. **Scientific novelty.** For the first time, the experience of the Arabian monarchies in adapting to global trends is highlighted as a model for Ukraine, in particular, the strategy of diversifying relations, informal diplomacy, and technological breakthrough; the specifics of their balancing between geopolitical centers are revealed; the application of these approaches to strengthening Ukrainian energy security and countering hybrid threats is analyzed. **Main results.** It is argued that the Persian Gulf monarchies, as centers of power of a new type, are successfully adapting to global trends, combining strategic planning, economic reforms, social programs, and flexible diplomacy to maintain stability and strengthen influence, considering foreign policy as a tool for implementing national interests, the main of which are economic. At the global level, taking into account the scale and pace of their technological development and political influence as a result of adaptation to global trends, the Arabian monarchies have found themselves at the center of international politics and economic relations, claiming to be among the leading countries influencing the course of the world political process. They demonstrate skill in diversifying partnerships, avoiding dependence on one pole, active use of second-track diplomacy with the involvement of non-governmental organizations, business and think tanks, as well as in technological positioning as financial, investment, and transport hubs. This experience offers Ukraine practical tools for global integration, investment attraction, peacekeeping initiatives, and strategic planning, contributing to strengthening its positions in the regional and global context.

Keywords: *Persian Gulf, Arabian monarchies, Cooperation Council for the Arab States of the Gulf (Gulf Cooperation Council, GCC), global trends, adaptation to global trends, strategic planning, energy diplomacy, second track diplomacy.*